

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 504/2023-65

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Miklóssym, Hlavná 1221, Vrábľa, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9Cdo/213/2021 z 29. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9Cdo/213/2021 z 29. marca 2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9Cdo/213/2021 z 29. marca 2022 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **410,26 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutím najvyššieho súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje zrušiť napadnuté rozhodnutie, vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.
2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 504/2023-27 z 12. októbra 2023 ústavnú sťažnosť sťažovateľa prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Skutkové východiská

3. Sťažovateľ mal s poisťovňou uzatvorenú poistnú zmluvu pre prípad úrazu. Pri dopravnej nehode 26. marca 2007 utrpel vážny úraz, následkom ktorého sa u neho prejavil organický posttraumatický psychosyndróm s retrográdnou amnéziou. Uplatnil si nárok voči poisťovni žiadosťou, ktorú podpísala jeho sestra na základe sťažovateľom vystavenej generálnej plnej moci. Poisťovňa v novembri 2008 poukázala poistné plnenie 8 722,23 eur na účet sťažovateľovej sestry. Následne bol sťažovateľ súdnym rozhodnutím právoplatným 3. júna 2009 pozbavený spôsobilosti na právne úkony kvôli následkom úrazu a za opatrovníčku mu bola ustanovená sestra. Spôsobilosť na právne úkony bola sťažovateľovi navrátená rozhodnutím súdu právoplatným 11. septembra 2017.

4. Sťažovateľ podal 22. júna 2018 žalobu proti poisťovni, ktorou požadoval zaplatenie 8 722,23 eur z titulu poistného plnenia. Argumentoval, že vzhľadom na povahu zdravotných následkov úrazu je vylúčenou platnosť akýchkoľvek právnych úkonov, ktoré uskutočnil v čase od utrpenia úrazu až po právoplatné pozbavenie spôsobilosti na právne úkony (na ten účel predložil znalecký posudok), teda aj platnosť generálnej plnej moci, na základe ktorej jeho sestra požiadala o výplatu poistného plnenia. V uvedenom medziobdobí nebolo ustanovené, kto má sťažovateľa zastupovať, ani mu nebol ustanovený žiaden zástupca. Navyše, plnenie bolo poukázané na účet jeho sestry. Žalovaná je teda stále povinná zaplatiť mu poistné plnenie.

5. Okresný súd Bratislava I rozsudkom zo 6. mája 2019 žalobu sťažovateľa zamietol, keď na námietku žalovanej poisťovne dospel k záveru o premlčaní sťažovateľom uplatneného práva. K poistnej udalosti totiž došlo 26. marca 2007, a teda premlčacia doba na výplatu poistného plnenia by za obvyklej situácie začala sťažovateľovi plynúť 26. marca 2008 a uplynula by 26. marca 2011. Pretože však bol sťažovateľ rozhodnutím súdu právoplatným 3. júna 2009 pozbavený spôsobilosti na právne úkony, začala premlčacia doba na výplatu poistného plnenia plynúť podľa § 113 Občianskeho zákonníka 3. júna 2010 a uplynula 3. júna 2013. Sťažovateľ si nárok na zaplatenie poistného plnenia voči žalovanej uplatnil 22. júna 2018.

6. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie, v ktorom namietal, že neboli vykonané ním navrhované dôkazy majúce za cieľ preukázať jeho zdravotný a psychický stav bezprostredne po úraze a v čase poukázania poistného plnenia poisťovňou, ako aj preukázať vedomosť žalovanej o zdravotnom stave sťažovateľa. Zdôrazňoval, že jeho zdravotný stav do pozbavenia spôsobilosti na právne úkony odôvodňuje záver o absolútnej neplatnosti právnych úkonov, ktoré v tom období urobil. Dôvodil, že žalovanou namietané premlčanie je v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka), pretože poisťovňa najprv konala protiprávne poukázaním poistného plnenia sestre sťažovateľa (neoprávnenej osobe) a potom namietala premlčanie, keď sa plnenia domáhala oprávnená osoba.

7. Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 24. septembra 2020 napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil. Vychádzal z názoru, podľa ktorého pravidlo v § 113 Občianskeho zákonníka sťažovateľovi poskytovalo dostatočnú ochranu pred následkami premlčania, preto niet dôvodu aktivovať ochranu inštitútom dobrých mravov. Rozpor s dobrými mravmi nezakladá ani skutočnosť, že žalovaná poistné plnenie poukázala na účet sestry sťažovateľa, pretože je

nepochybné, že námietka premlčania by nezakladala rozpor s dobrými mravmi ani v prípade, ak by žalovaná poisťovňa neplnila vôbec.

8. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Kritizoval, že okresný súd nevykonával dokazovanie v potrebnom rozsahu a krajský súd toto pochybenie nenapravil. Ako relevantnú vyhodnotil právnu otázku o oprávnenosti námietky premlčania vznesenej proti osobe nespôsobilej na právne úkony, a to v situácii, keď dlžník v čase nespôsobilosti oprávneného na právne úkony a bez zákonného zástupcu napriek tomu, že má vedomosť o nespôsobilosti oprávneného a o tom, že nemá právneho zástupcu, poskytne plnenie nedôvodne a v rozpore s právom tretej osobe a po navrátení spôsobilosti na právne úkony oprávnenému sa dlžník proti nemu bráni námietkou premlčania. Podľa sťažovateľa bolo v konaní nutné vypočítať jeho sestru na účel preukázania, že v čase, keď mu dala podpísať generálnu plnú moc, musela vedieť, že nie je spôsobilý taký právny úkon uskutočniť.

9. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa odmietol. Konštatoval, že paušálne tvrdenie o nedostatočne zistenom skutkovom stave, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nepredstavujú podľa ustálenej judikatúry vadu podľa § 420 písm. f) CSP. Krajský súd sa dostatočne jasne a presvedčivo vysporiadal s odvolacou námietkou sťažovateľa o nevykonaní ním navrhnutého dokazovania a odôvodnil svoj záver o jeho nadbytočnosti (bod 32 odôvodnenia rozsudku krajského súdu). Záver o nevyhnutnosti zamietnutia žaloby založili okresný súd i krajský súd na dôvodne vznesenej námietke premlčania zo strany žalovanej, a teda sa nezaoberali otázkou prípadného zániku záväzku žalovanej jeho splnením – vyplatením poistného plnenia sestre sťažovateľa na základe plnej moci. Venovali sa výlučne posúdeniu žalovanou vznesenej námietky premlčania so záverom o jej dôvodnosti. Sťažovateľom navrhované dokazovanie by mohlo byť relevantné len vtedy, ak by súdy nedospeli k záveru o premlčaní jeho práva na poistné plnenie. Až po takomto zistení by bolo relevantné skúmať, či došlo k zániku práva sťažovateľa na poistné plnenie jeho splnením. Sťažovateľom tvrdené skutočnosti, ktoré mali navrhnuté dôkazy overiť alebo vyvrátiť, boli teda bez relevantnej súvislosti k predmetu konania a súdy nižších inštancií postupovali správne, keď uplatnené návrhy na vykonanie dokazovania zamietli.

10. Vo vzťahu k dovolaniu založenému na § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd zrekapituloval podstatu viacerých rozhodnutí dovolacieho súdu o inštitúte dobrých mravov a konštatoval, že súlad námietky premlčania s dobrými mravmi treba posudzovať vždy komplexne so zreteľom na konkrétnu situáciu na oboch stranách sporu, s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti a nezávisle od vedomia a vôle toho, kto právo alebo povinnosť vykonáva. Z tohto hľadiska ide preto o posudzovanie otázok skutkových. Preto aj v prejednávanom spore záver krajského súdu (rovnako záver okresného súdu) o súlade (nerozpornosti) žalovanou vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi vychádzal zo špecifických a konkrétnych skutkových okolností, pričom námietka sťažovateľa sa týka práve posúdenia a vyhodnotenia týchto skutkových okolností. Ním položenú otázku preto najvyšší súd považuje za otázku skutkovú, a nie právnu. Právna otázka je vždy spojená s určitou mierou zovšeobecnenia, čo sťažovateľom formulovaná otázka nespĺňa, keď jej znenie vychádza z veľmi úzko a špecificky formulovaných a vzájomne podmienených, resp. súvisiacich skutkových okolností. Taktiež najvyšší súd s poukazom na predtým rekapitulovanú judikatúru dovolacieho súdu vylúčil záver, že právna otázka možného nesúladu

vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

III.

Argumentácia sťažovateľa

11. Sťažovateľ rozporuje právny záver najvyššieho súdu o absencii vady podľa § 420 písm. f) CSP, pretože sťažovateľom navrhované dôkazy by podstatným spôsobom prispeli k zisteniu skutkového stavu veci týkajúceho sa zdravotného a psychického stavu sťažovateľa a jeho spôsobilosti na právne úkony v čase po úraze, keď žalovaná poisťovňa poskytla plnenie tretej osobe. Následne by sa ustálila miera vedomosti žalovanej poisťovne o subjektívnych pomeroch sťažovateľa, čo je nevyhnutné pre správne vyhodnotenie, či námietka premlčania bola súladná s dobrými mravmi.

12. Podľa sťažovateľa jeho dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP bolo prípustné, a preto jeho odmietnutím došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu. Sťažovateľom formulovaná právna otázka vychádza zo špecifickej situácie, a preto rozpor námietky premlčania s dobrými mravmi nebol v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu dosiaľ riešený. Ide o otázku právnou napriek tomu, že nie je natoľko všeobecnou, že by platila pre každú osobu či pre každý vzťah medzi veriteľom a dlžníkom.

IV.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, replika sťažovateľa a vyjadrenie zúčastnenej osoby

IV.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

13. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení zotrval na názore o absencii vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP, pričom zopakoval závery z napadnutého uznesenia. K odmietnutiu dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 CSP najvyšší súd dôvody svojho uznesenia doplnil upozornením, že sťažovateľom formulovaná otázka by mohla byť prípustnou právnou otázkou len za predpokladu, že ju riešil odvolací súd a táto bola základom pre jeho rozhodnutie. V prejednávanom spore nebola splnená ani táto podmienka, pretože dovolacia otázka vychádzala zo skutkového záveru, že žalovaný ako dlžník vyplatil poistné plnenie nedôvodne a protiprávne nie sťažovateľovi ako veriteľovi, ale tretej osobe. V konaní súdov nižších inštancií však takýto skutkový záver ustálený nebol. Dovolací súd preto dospel k záveru, že dovolateľom formulovaná dovolacia námietka mala charakter námietky nesprávneho hodnotenia dôkazov a následne nesprávneho právneho posúdenia veci, no dovolateľom formulovaná otázka nepredstavuje vymedzenie právnej otázky tak, ako to predpokladá § 421 ods. 1 písm. b) CSP v spojení s § 432 ods. 2 CSP. Najvyšší súd tiež dodal, že pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľa zohľadnil špecifickosť prejednávaného sporu a svoju pozornosť neupriamil len na poskytnutie formálnej spravodlivosti, ale na celý spor nazeral aj cez prizmu materiálnej spravodlivosti a dospel k záveru, že z hľadiska dovolacieho prieskumu (súť viazaný dovolacou argumentáciou) rozhodnutia súdov nižších inštancií obstoja, a nenašiel dôvod na ich zrušenie. Z obsahu žaloby a z dokazovania vykonaného súdmi nižších inštancií je zrejmé, že žalovaný reálne vyplatil predmetné poistné plnenie sestre sťažovateľa (na základe plnej moci), ktorá sa neskôr stala jeho opatrovníčkou na obdobie obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, a tak ako skutočný predmet sporu, sa javí otázka, ako bolo naložené s finančnými prostriedkami v rozsahu poskytnutého poistného plnenia, za čo však žalovaný žiadnu zodpovednosť nenesie. Zostáva preto

otázkou, prečo sťažovateľ svoj nárok neuplatnil voči svojej sestre, ak bol presvedčený, že finančné prostriedky v rozsahu poskytnutého poistného plnenia boli mimo jeho majetkovej sféry.

IV.2. Replika sťažovateľa:

14. Sťažovateľ zotrúva na podanej ústavnej sťažnosti. Viacnásobne zdôrazňuje vnútornú rozpornosť vyjadrenia najvyššieho súdu, a to v jeho postoji k dovolaniu podľa § 420 písm. f) CSP, ako aj podľa § 421 ods. 1 CSP. Osobitne vo vzťahu k dovolaniu podľa § 421 ods. 1 CSP podčiarkuje, že najvyšší súd na jednej strane uvádza, že sťažovateľom formulovaná dovolacia otázka vychádzala zo skutkového záveru, podľa ktorého žalovaný vyplatil poistné plnenie nedôvodne a protiprávne tretej osobe, pričom v konaní na súdoch nižšej inštancie takýto skutkový záver ustálený nemal byť. Ďalej však podľa najvyššieho súdu z obsahu žaloby a dokazovania na nižších súdoch vyplynulo, že žalovaný reálne vyplatil poistné plnenie sestre sťažovateľa. Teda záver o reálnej výplate plnenia inej osobe, než je sťažovateľ, je preukázaný a je relevantný pre formuláciu dovolacej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho (krajského) súdu. Dovolacia otázka bola formulovaná korektne. Bola natoľko špecifická, že v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu nebola doteraz vyriešená.

IV.3. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

15. Zúčastnená osoba sa vyjadrila k sťažovateľom v sporovom konaní navrhovanému dokazovaniu, pričom rozhodnutie súdov nevypočut' navrhovaných svedkov považuje za správne. Preto ani dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP v predmetnej veci nebol daný. K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 CSP zúčastnená osoba uvádza, že v sporovom konaní bola rozhodujúcou právna otázka súladu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Pritom z ustálenej rozhodovacej praxe, ktorú najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol, vyplýva, že samotné vznesenie námietky premlčania nie je v rozpore s dobrými mravmi, hoci (ne)súladi vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi súdnemu prieskumu podlieha, keďže v špecifických okolnostiach by výkon práva namietať premlčanie uplatneného nároku mohol poškodzovať druhého účastníka právneho vzťahu, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a proti ktorému by zánik uplatňovaného nároku v dôsledku premlčania bol neprimerane tvrdým postihom. V predmetnej veci práve jej špecifické skutkové okolnosti boli podstatné a rozhodujúce pre posúdenie vznesenej námietky premlčania. Nadväzne na to zúčastnená osoba príživkuje, že ak ustanovený opatrovník sťažovateľa neplnil riadne a včas svoje povinnosti pri jeho zastupovaní, potom je namieste, aby sa sťažovateľ domáhal svojich nárokov z prípadného protiprávneho konania priamo voči opatrovníkovi.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

16. Ústavný súd rešpektuje právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom si vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom

predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

17. Sťažovateľ podal dovolanie z dvoch dôvodov. Tvrdil zmätočnosť rozsudku krajského súdu podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá mala byť následkom nevykonania sťažovateľom navrhovaných dôkazov, teda cieľila na rovinu zisťovania a následného ustáľovania skutkového stavu v základnom konaní. Sťažovateľ tiež namietol nesprávne právne posúdenie veci, konkrétne otázky súladu námietky premlčania vznesenej žalovanou s dobrými mravmi, keďže žalovaná v čase plnenia sestre sťažovateľa mala vedomosť o sťažovateľovej nespôsobilosti na právne úkony, ako aj o tom, že sťažovateľ nemá zákonného zástupcu.

V.1. K odmietnutiu dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 CSP:

18. Najvyšší súd na viacerých miestach svojho napadnutého uznesenia i vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti zdôrazňoval súvislosť uplatnenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka s konkrétnymi okolnosťami, za ktorých je námietka premlčania vznesená. Ústavný súd tento vyslovený názor nijako nespochybňuje. Zároveň však nesúhlasí s názorom, že uplatnenie korektívu dobrých mravov je v dôsledku jedinečného skutkového základu vždy otázkou skutkovou, nie právnou (bod 19 napadnutého uznesenia). Dobré mravy predstavujú právnymi normami konštituovanú hmotnoprávnú kategóriu. Záver o tom, či bezpečne a nespochybniteľne ustálený konkrétny skutkový stav odôvodňuje jej použitie (aplikáciu), je otázkou právnou, pretože sa tu prijíma rozhodnutie, či právnou normou zavedená (a teda právna) kategória je na ustálený skutkový stav použiteľná. Ak by skutočnosť, že v procese rozhodovania dochádza k subsumpcii zisteného konkrétneho skutkového stavu pod hypotézu právnej normy, mala viesť k výsledku, podľa ktorého sa v dôsledku toho rieši otázka skutková, nie právna, potom by každé rozhodnutie muselo byť len výsledkom riešenia skutkových otázok, nie právnych. Je zjavné, že takáto premisa je absurdná a z pohľadu uplatňovania ustanovení CSP o prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP nedovolené obmedzujúca prístup k súdnej ochrane v dovolacom konaní.

19. Na druhej strane však ústavný súd akceptuje ostražitosť v prístupe najvyššieho súdu ku skúmaniu, či sa konkrétnym dovolaním vznáša otázka skutková alebo právna. Každé dovolanie má svoju jedinečnú argumentačnú skladbu a štylistiku, a preto je dôležitou úlohou dovolacieho súdu, aby spoznal skutočný obsah a podstatu kritiky stelesnenej v dôvodoch dovolania. Formulácia dovolacej otázky relevantnej podľa § 421 ods. 1 CSP totiž *prima facie* môže navodzovať dojem o nastolení rýdzo právneho problému, teda nesprávneho právneho posúdenia veci, nezriedka však zahŕňa aj určité skutkové predpoklady. Ani to však ešte nemusí nutne viesť k záveru, že dovolacia otázka je otázkou skutkovou, a teda pre dovolací prieskum neprípustnou. Problém nastáva až vtedy, keď je dovolacia otázka založená na skutkovom predpoklade, ktorý z dokazovania uskutočneného v základnom konaní nevyplýva, pretože buď bol dokazovaním vyvrátený, alebo sa mu súdy nižších inštancií nevenovali. V takýchto okolnostiach nemožno vyhodnotiť ako ústavne neudržateľný záver najvyššieho súdu, že od položenej dovolacej otázky rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo. Dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP potom logicky nie je prípustné, nie však preto, že v ňom sformulovaná otázka je otázkou skutkovou, ale preto, že od nej rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo.

20. Sťažovateľ v dovolaní nastolil právnu otázku súladu s dobrými mravmi, ktorej skutkovým východiskom bola vedomosť žalovanej poisťovne o tom, že v čase jej plnenia sestre sťažovateľa bol sťažovateľ nespôsobilý na právne úkony a že nemal ustanoveného zástupcu. Krajský súd k takto zodpovedajúcej odvolacej kritike sťažovateľa v bode 32 svojho rozsudku uviedol, že *„pre posúdenie oprávnenosti tejto námietky a jej prípadného rozporu s dobrými mravmi nie je podstatné, či bolo a či dôvodne vyplatené poistné plnenie sestre žalobcu, pretože právo vzniesť námietku premlčania v zásade nie je v rozpore s dobrými mravmi ani v prípade, ak by žalovaný vôbec nič neplnil. Preto skutočnosť, že žalovaná hoci aj nedôvodne vyplatila poistné plnenie tretej osobe... nemožno vykladať ako argument preukazujúci zlý úmysel žalovaného vo vzťahu k namietanému premlčaniu.“*. Bez ohľadu na to, či je vyslovený názor krajského súdu vecne správny, celkom jednoznačne z neho vyplýva, že skutkový predpoklad, na ktorom sťažovateľ položil dovoláciu otázku, zostal mimo pozornosti krajského súdu. Tým sa nastoľuje problém, či od otázky sformulovanej sťažovateľom v jeho dovolaní skutočne odvolací rozsudok krajského súdu závisel. Na to ale najvyšší súd nedal v napadnutom uznesení žiadnu odpoveď. Svoje úvahy ukončil záverom o skutkovej povahe dovolaním nastolenej otázky, čo nepredstavuje v okolnostiach sťažovateľovej veci výsledok súladný s jeho základným právom na súdnu ochranu. Je totiž výsledkom uplatnenia zákonnej podmienky prípustnosti (povinnosť položiť právnu otázku), ktoré nedovoľuje obmedzovať prístup sťažovateľa k súdnej ochrane v dovolacom konaní.

21. Najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa podané podľa § 421 ods. 1 CSP ako neprípustné z dôvodu, že dovolacia otázka je otázkou skutkovou. Z toho, čo ústavný súd uviedol v bode 18 toho nálezu, vyplýva, že záver najvyššieho súdu nie je správny, pretože procesnú kategóriu právnej otázky podmieňujúcej prípustnosť dovolania neuplatnil správne. Jednak z dôvodu, že požiadavkou, aby právna otázka bola vždy spojená s určitou mierou zovšeobecnenia, vytvára nový dôvod neprípustnosti dovolania (pozri nálezy č. k. III. ÚS 405/2021, uverejnený v ZNaU pod č. 27/2022, v ňom osobitne bod 19), ale aj kvôli nesprávnej identifikácii dovolacej otázky ako skutkovej. Uznesenie najvyššieho súdu v časti, ktorou ním bolo rozhodnuté o dovolaní sťažovateľa podanom podľa § 421 ods. 1 CSP, preto porušuje základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu i jeho právo na spravodlivé súdne konanie

22. Pozornosti ústavného súdu neušlo, že najvyšší súd vo vyjadrení k prijatej ústavnej sťažnosti v podstate doplnil dôvody svojho napadnutého uznesenia (strana 5 vyjadrenia) v tom zmysle, že popri dôvodoch uvedených v samotnom odôvodnení uznesenia bolo potrebné dovolanie sťažovateľa podané podľa § 421 ods. 1 CSP odmietnuť aj kvôli tomu, že od sťažovateľom položenej dovolacej otázky nebolo závislé rozhodnutie krajského súdu. Vyjadrenie súdu, ktorého sťažovateľ označil za porušovateľa svojich práv, však nemôže slúžiť na dopĺňanie dôvodov napadnutého rozhodnutia, pretože zásahom do subjektívnej sféry sťažovateľa nie je vyjadrenie súdu, ale výlučne jeho rozhodnutie. Objekt prieskumu ústavného súdu preto tvorí súdne rozhodnutie, pretože iba ono je ako právne záväzný akt pre dotknutého nositeľa základných práv a slobôd záväzné. Preto aj v prípade, že by bol názor najvyššieho súdu, podľa ktorého od dovolacej otázky položenej sťažovateľom rozsudok krajského súdu nezávisel, správny a súladný so sťažovateľovými základnými právami, nemôže naň ústavný súd prihliadnuť, pretože by takto nahrádzal závery najvyššieho súdu začleneného v systéme všeobecného súdnictva, ktorého súčasť ústavný súd netvorí.

V.2. K odmietnutiu dovolania podaného podľa § 420 písm. f) CSP:

23. Keď sťažovateľ v dovolaní (rekapitulácia jeho obsahu v bode 3 uznesenia najvyššieho súdu) kritizoval nevykonanie dôkazov, ktoré podľa jeho názoru mali preukazovať aj rozsah vedomostí žalovanej o zdravotnom stave sťažovateľa, čo malo mať vplyv na správne posúdenie otázky, či za daných okolností možno považovať vznesenie námietky žalovanou za rozporné s dobrými mravmi, najvyšší súd v bode 11.1 odôvodnenia svojho uznesenia uviedol, že potrebnú súvislosť medzi takto navrhovaným dokazovaním a námietkou premlčania nevidí, keďže súdy nižších inšancií za rozhodujúci argument považovali ochranu oprávnených záujmov sťažovateľa prostredníctvom opatrovníka a uplatnením osobitného režimu podľa § 113 Občianskeho zákonníka adresovaného osobám, ktoré musia mať ustanoveného zástupcu. Sťažovateľ však v dovolaní popri kritike nevykonania dokazovania o prípadnej vedomosti žalovaného o jeho zdravotnom stave poukazoval aj na skutočnosť, že osoba, ktorá mu bola ustanovená za opatrovníka, bola tou istou osobou, ktorej žalovaný poistné plnenie namiesto sťažovateľa mal poskytnúť. Tým spochybňoval, že ochrana sťažovateľovým oprávneným záujmom mohla byť garantovaná ustanovením opatrovníka.

24. Najvyšší súd v napadnutom uznesení dovoláciu kritiku odmietol argumentáciou, že *„ak by aj z... navrhovaného dokazovania vyplynulo, že žalobca nebol spôsobilý na udelenie plnej moci svojej sestre a žalovaná jej vyplatila poistné plnenie neoprávnene, na základe absolútne neplatnej plnej moci, nemalo by to žiaden vplyv na posúdenie dôvodnosti či nedôvodnosti žalovanou vznesenej námietky premlčania“*. Sťažovateľ však vo svojom dovolaní (rekapitulácia jeho obsahu v bode 3 uznesenia najvyššieho súdu) nekritizoval nevykonanie dôkazov, ktorými zamýšľal spochybniť iba platnosť plnej moci udelennej jeho sestre, ale kritizoval nevykonanie dôkazov, ktoré mali preukazovať aj rozsah vedomostí žalovanej o jeho zdravotnom stave, čo následne malo mať vplyv na správne posúdenie otázky, či za daných okolností vznesenie námietky žalovanou kolide s korektívom dobrých mravov. Pod kategóriou *„dôvodnosti vznesenej námietky premlčania“* v citovanej argumentácii napadnutého uznesenia mal najvyšší súd zjavne na mysli iba vzťah medzi sťažovateľovou argumentáciou o absolútnej neplatnosti udelennej plnej moci. Zjavne však opomenul v dovolaní vysvetlený ďalší dôvod sťažovateľom navrhovaného dokazovania (rozpor námietky premlčania s dobrými mravmi), ktoré súdy nižších inšancií odmietli, a nijako na ňu nezareagoval.

25. Ustálená judikatúra najvyššieho súdu zastáva konštantný názor, podľa ktorého prostredníctvom dovolania podaného podľa § 420 písm. f) CSP nemožno otvárať skutkové otázky (nedostatočne zistený skutkový stav veci, nevykonanie všetkých navrhnutých dôkazov, nesprávne vyhodnotenie dôkazov) vyhradené konaniu na prvej a na druhej inštancii. Zároveň však rovnako konzistentne najvyšší súd judikuje, že v rámci dovolacej kontroly možno posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle (4Cdo/104/2022, 4Cdo/244/2020, 9Cdo/197/2020 a ďalšie).

26. Najvyšší súd pri vyhodnocovaní námietky prednesenej v sťažovateľovom dovolaní podanom podľa § 420 písm. f) CSP opomenul motiváciu sťažovateľa zrozumiteľne v dovolaní vyjadrenú a spočívajúcu v tvrdenom rozpore vznesenia námietky premlčania s dobrými mravmi. Odôvodnil irelevantnosť kritizovaného nevykonania dôkazov iba z pohľadu jeho potenciálu ovplyvniť

posúdenie platnosti udelenej plnej moci a následne aj dôvodnosti uplatnenej námietky premlčania. Nijako sa však nevenoval významu namietaných skutkových deficitov pre súlad vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Predmetnú kritiku pritom sťažovateľ v dovolaní predniesol. Rovnako je nepochybné, že v prípade záveru súdov nižších stupňov o rozpore námietky premlčania s dobrými mravmi by bolo nutné na premlčanie neprihliadať a rozhodovací proces zamerať v skutkovej aj právnej rovine na ďalšie otázky hmotnoprávneho vzťahu sporových strán (zánik povinnosti poisťovateľa plniť sťažovateľovi v dôsledku plnenia poskytnutého jeho sestre). Z tohto vyplýva, že dovolacia kritika nevykonania dokazovania bola otázkou podstatnou pre súdnu ochranu poskytovanú sťažovateľovi v dovolacom konaní. Preto bolo povinnosťou najvyššieho súdu na ňu odpovedať adresne a vysvetliť, prečo namietané nevykonanie dôkazov (ne)malo relevanciu pre súlad vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Túto povinnosť najvyšší súd nesplnil, čo taktiež spôsobuje rozpor jeho napadnutého uznesenia so základným právom sťažovateľa na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) i s jeho právom na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru).

V.3. Kasácia a záväzný právny názor:

27. Vzhľadom na vyhovenie ústavnej sťažnosti ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vrátil ho podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

28. Po vrátení veci bude najvyšší súd podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze. Viazanosť sa prejaví v tom, že bude povinnosťou najvyššieho súdu riadne sa zaoberať významom sťažovateľom navrhovaného a súdmi nižších inštancií nevykonaného dokazovania pre posúdenie súladu námietky premlčania vznesenej žalovaným s dobrými mravmi. Rovnako, pri opätovnom rozhodovaní o dovolaní založenom na § 421 ods. 1 CSP, bude povinnosťou najvyššieho súdu znovu preskúmať jeho prípustnosť. Pritom bude najvyšší súd viazaný záverom ústavného súdu, podľa ktorého otázka sformulovaná sťažovateľom v dovolaní má povahu právnú. Autonómne však najvyšší súd posúdi splnenie ďalších zákonných podmienok prípustnosti dovolania, spomedzi nich predovšetkým priamej právnej závislosti rozsudku krajského súdu od právnej otázky položenej v dovolaní. Ústavný súd prízvukuje, že jeho závery, na ktorých spočíva vyhovujúci nález, nie sú vyjadrením kategorického názoru o prípustnosti sťažovateľovho dovolania, ani o rozpore vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi a už vôbec ich nemožno interpretovať ako potvrdenie dôvodnosti žalobou uplatneného nároku. Nosnými dôvodmi vyhovenia ústavnej sťažnosti je totiž výlučne (i) ústavná neudržateľnosť záveru najvyššieho súdu o skutkovej povahe otázky prednesenej sťažovateľom v dovolaní a (ii) absencia odpovede na dovoláciu kritiku založenú na nevykonaní dokazovania, ktorým sťažovateľ zamýšľal preukázať skutočnosti odôvodňujúce záver o nesúlade námietky premlčania vznesenej žalovaným s dobrými mravmi.

VI.

Trovy konania

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Vzhľadom na vyhovenie ústavnej sťažnosti považoval ústavný súd za odôvodnené zaoberať sa návrhom sťažovateľa na priznanie náhrady trov konania.

30. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3, § 18 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Pokiaľ ide o repliku sťažovateľa zo 6. augusta 2022, ústavný súd za tento úkon právnej služby náhradu trov nepriznal, pretože toto písomné podanie vo veci samej neprinieslo nové skutočnosti alebo informácie, ktoré by ústavnému súdu neboli už skôr známe zo sťažnosti a predloženého súdneho spisu všeobecného súdu. Náhrada trov konania tak predstavuje 410,26 eur. Najvyšší súd je povinný uhradiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Robert Šorl
predseda senátu